

DELAVSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 150 — Cena: za 1 mesec Din 5,-, za četrt leta Din 15,-, za pol leta Din 30,-; za inozemstvo Din 7,- (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Miklošičeva cesta (palača Delavske zbornice) I. nadstropje — Jugoslovanska strokovna zveza

Še o skupni fronti.

Tovariš, ki je v našem glasilu z vso vno zagovarjal misel skupne delavske fronte in s katerim v tej točki načeloma popolnoma soglašam, je premalo vpošteval dejansko obstoječe razpoloženje marksističnega delavstva, ki je po mojem mnenju že preveč prekrvašeno materialistične filozofije. Res je, da je v tem ali onem še nekaj vere, da je v celem njihovem pokretu slejkoprej veliko moralnega idealizma (čeprav veliko menj ko pred nesrečno svetovno vojno), da je veliko dobrega in pozitivnega tako v posameznih kakor v celi organizaciji. Toda rastlina marksističnega socializma, bi jaz dejal, raste iz čisto drugačne zemlje in v čisto drugačnem zraku nego naš, dasi je nazunaj našemu podoben in ima izvestne enake črte. Jaz bi celo rekel, da se razlika med marksizmom in krščanskim socializmom v gotovih momentih in položajih razpozna iz navadnega delavca-marksista še bolj ostro nego iz tega ali onega voditelja-inteligenta, ki morebiti že nekoliko dvomi o svojem nazoru. Ta razlika, ki jo naš tovariš gotovo istotako dobro pozna in čuti, pa jo je najbrž iz dobrega namena nekoliko zamolčal, nekoliko pa zabrisal, ta razlika je v čisto posvetni usmerjenosti marksističnega človeka.

Ta usmerjenost pa je globoka, je utemeljena v celem človeku, ni samo barva, ki bi se dala ostrgati, človek pa potem nanovo prebarvati. Marksizem kot filozofija o življenju je za delavca prikrojen materializem, ki je vzeti iz sodobne buržuazne družbe, v kateri delavec živi in se suče, ki ga delavec takorekoč vsrkava v obdajajočim ga zrakom, ki ga drži v oblasti od zibelke do groba. Njegov kapitalistični gospodar misli, računa in dela čisto materialistično, v tovarniškem obratu, kakršen je, ni čisto nič, kar bi dušo povzdigovalo in negovalo, delavec vidi, da se človek ne ceni po tem, kar kot višje duhovno bitje je, ampak le po tem, kar ima, da sta glavni svetovni sili denar in oblast, pridobljena po sili in v brezobzirni borbi. In vse misli in čustva so obrnjena na ta svet, na materijo, na njeno obvladavanje, kar je preko tega in nad tem, za to ni nobenega smisla. To je miselnost, s katere tudi marksizem izhaja, ki je podlaga tudi delavčevi borbi zoper kapitalizem, ki ga je popolnoma oslepila za kaj drugega, višjega in utemeljenega izven tega sveta in nad njim.

Mi kajpak pravimo, da je to napačna podlaga za resnično osvoboditev človeštva, da bi se delavska borba veliko uspešneje in globlje vodila iz krščanskega idealističnega, protimaterialističnega temelja, iz versko pojmovanih moralnih sil človeka. Toda naši tovariši marksisti, tudi preprosti delavci, nas v tem oziru še dolgo ne bodo razumeli. S tem moramo računati in moramo potrpeti, svojja načela pa trdno in neomajno držati ter se vsakega mešanja pojmov varovati. Moramo pa čakati z ljubeznijo in zaupanjem, da smo boljši, plemenitejši in dalekovidnejši od nasprotnika. Glavno naše orožje je slejkoprej lastna dobra močna in idejno enotna strokovna organizacija in lasten prvovrsten delavski krščansko-socialistični tisk. Do skupne delavske fronte pa gotovo pride, pa šele, ko se bo materializem tako v vladajočem kakor v potlačnem človeškem razredu do konca izdijal in popolnoma dokazal svojo nesposobnost urediti družbo.

Vse v agitacijo za
Delavsko Pravico!

Novi dogodki.

Novi stanovanjski zakon.

26. aprila je podpisal kralj novi stanovanjski zakon. O zakonu smo že veliko poročali, zato priobčujemo danes samo še bistvene nove določbe.

Zakon se nanaša samo na mesta preko 10.000 prebivalcev. Z zakonom izgubijo zaščito: intelektualni delavci, trgovski in industrijski nameščenci ter pomočniki, uradniki in nastavljeni samoupravnih enot, državni uradniki in častniki 1., 2. in 3. skupine I. kategorije, fizični delavci in njihove rodbine, če znaša skupen mesečni zaslužek rodbine v istem stanovanju 2500 dinarjev (dosedaj 3000 dinarjev).

Dosedanja najemina (10-kratna v mestih do 100.000, oziroma 12-kratna predvojna v mestih preko 100.000 prebivalcev) se poveča za 10 odstotkov. Za odpoved stanovanj veljajo isti pogoji, kot dosedaj. Za razpravo o sporih zadržijo še nadalje kompetenco redna sodišča. Najemniki, ki ne bodo več zaščiteni, se morajo v slučaju odpovedi izseliti najdalje do 15. junija 1929. Zakon velja od 1. maja do 1. nov. 1929.

Čl. 1. S 1. majem leta 1929 preidejo vsa stanovanja, katerih svobodno razpolaganje je bilo doslej omejeno, v svobodno razpolaganje hišnega lastnika. Izvzeti so primeri v čl. 2. tega zakona.

Čl. 2. Stanovanja, ki so bila doslej podvržena omejitvi v smislu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o stanovanjih od 30. aprila 1928, ostanejo tudi po 1. maju 1929 omejena v mestih preko 10.000 prebivalcev, in sicer:

1. Stanovanja treh sob, ako stanujejo v njih rodbine z najmanj 5 člani.
2. Stanovanja dveh sob, ako stanujejo v njih rodbine z najmanj 3 člani.
3. Stanovanje ene sobe, ako v njih stanujejo rodbine z najmanj 2 članoma. K sobam se ne prištevajo kuhinje, kabineti, predsobe, jedilne shrambe, instalirane kopalnice in sobe za služkinje. Pod člani rodbine se razumejo sorodniki po krvi, po zakonu do drugega kolena vključno, kakor tudi adoptirani otroci.

Čl. 3. V smislu prejšnjega člena tega zakona so še nadalje zaščiteni:

1. Aktivni državni uradniki, častniki, podčastniki, nameščenci, slugi in njihove vdove in rodbine, izvzemši uradniki ali častniki, ki so inženjerji ali pa zdravniki, kakor tudi zobozdravniki, veterinarji in arhitekti, ako svobodno izvršujejo poklice.
2. Vpokojenici, vpokojenke, vdove vpokojencev in njih rodbine, izvzemši vpokojence, ki so odvetniki, zdravniki, zobozdravniki ali arhitekti.
3. Vojni invalidi in njihove rodbine, ako so v slabem gospodarskem položaju.
4. Vojne vdove in rodbine padlih in pohabljenih v vojni, ki se nahajajo v slabem gospodarskem položaju.
5. Vsi telesni delavci, kakor tudi obrtniki, ki ne delajo na svoje ime in nimajo lastnih delavnic, temveč so zaposleni pri drugih in živijo od mesečnih plač in dnevnice, nadalje delavke vseh vrst in podjetij, vdove delavcev in njihove rodbine, ako skupni mesečni zaslužek vseh članov dotične rodbine, ki stanujejo v istem stanovanju, ne preokrača 2500 Din. Presoja velikosti mesečnih dohodkov je odvisna od svobodne presoje sodišča.

Osebe iz točke 1 in 2 tega člena, ki imajo poleg zakonitih prejemkov še druge stalne dohodke, katerih iznos gre preko 24.000 Din letno, kakor tudi državni uradniki in častniki v 1., 2. in 3. I., nimajo pravice do ugodnosti tega zakona.

Čl. 8. Najemniki, ki s tem zakonom niso zaščiteni, so dolžni, ako jim je bilo stanovanje odpovedano do 15. aprila,

izseliti se najkasneje do 15. junija 1929. Ako jim stanovanje dosedaj ni odpovedano, se ima odpoved izvršiti po določbah civilnopravnega zakona. V slučaju, da je nastal prejšnji spor med lastnikom in najemnikom o izselitvi po določbah dosedanjega stanovanjskega zakona, se ima izselitev najemnika, ki izgubi zaščito po določbah čl. 2. tega zakona, izvršiti prav tako do 15. junija 1929 ne glede na obstoječi spor.

Čl. 10. Vsako stanovanje v hiši, ki je bila sezidana do konca 1918 in ki obsega eno do tri sobe vključno, ako ga lastnik ne odda v treh mesecih radi previsoke najemnine, se preceni na zahtevo po komisiji, ki bo ocenila vrednost, in se odda osebi, ki ga zahteva.

Osebe, ki reflektirajo na kako izpraznjeno stanovanje, imajo vložiti prošnjo na občinsko oblast. Ko komisija določi višino najemnine, pozove občinska oblast lastnika, da v treh dneh prijavi, katerega izmed reflektantov hoče sprejeti za najemnika. Ako se ne izjavi, ima občinska oblast sama odločiti, komu izda stanovanje, pri čemer je vpoštevatelj gospodarsko najslabšega izmed prosilcev.

Občinska oblast je dolžna na zahtevo zainteresiranih oseb sestaviti komisije iz treh članov: sodnika I. stopnje, določi predsednik dotičnega sodišča na zahtevo občinske oblasti, občinskega stavbnega inženjerja in občinskega odbornika. Če se je izvršila izselitev dotičnega najemnika v prvi polovici meseca, potem začne teči rok od 1. tistega meseca. Ako se je izselitev izvršila v drugi polovici meseca, se rok računa od 1. naslednjega meseca. — Za stanovanja, ki bodo prazna 1. maja, prične teči tromešni rok od tega datuma.

Prvi maj.

Vlada je radi miru in reda prepovedala hrupne proslave prvega maja. Mnogi so bili v silnih skrbih, ali bo delavstvo znalo razumeti to prepoved in se držati v mejah naredb. Slovensko delavstvo in proletarijat cele Jugoslavije je pokazal, da hoče in zna razumeti, da ima smisel za red, da je čuvati ugled države, pokazal je, da je dozorel iz hrupne mase v moško, resno četo svojega razreda.

Nov dotok kapitala.

Naša država je sklenila s francosko družbo Battigud pogodbo za izsušitev ogromnih zemljišč ob Donavi. Dela bodo trajala tri leta in bodo stala po sedanjih proračunih 261 milijonov Din. Francoska družba omogoči naši državi posojilo za 300 milijonov Din, ki ga bo treba odplačevati v 30 letih. Vrednost izsušene zemlje cenijo na 280 milijonov, država bo pa baje pri tem zaslužila okrog 100 milijonov.

To je tudi za delavstvo važno dejstvo.

Ljudskošolski zakon.

Ljudskošolski zakon ustvarjamo v Jugoslaviji že od prevrata sem. Načrtov je bilo že sila v najrazličnejših smereh. Zadnji načrt je bil pripravljen lansko jesen, iz katerega pa je bil črtan verouk. Takrat je v Sloveniji edino »Delavska Pravica« zavzela takoj javno stališče.

Sedaj je vlada pripravila nov načrt. Z vzajemnim prizadevanjem katoliške in pravoslavne cerkve je ostal verouk kot obvezen predmet, a katehete mora vzdrževati cerkev sama.

Nekaj posebnega in dobrega v sedanjem načrtu ljudskošolskega zakona je, da predvideva dva tipa osnovnih šol: ljudsko in narodno šolo. Ljudska šola

(4 leta) je po vseh krajih enaka, narodna (4 leta), pa se ravna po krajevnih razmerah. V mestih, trgih in industrijskih krajih ima narodna šola trgovski in obrtni značaj, na kmetih bo pa usmerjena na potrebe kmečkega življenja.

Konkordat.

Ravno s šolskim zakonom raste potreba po sklenitvi konkordata med našo državo in Vatikanom. Pravijo, da se bodo pogajanja prav kmalu pričela. Naše pravošodno ministrstvo, ki ima sedaj v kompetenci vse agende bivšega ministrstva za vere, stoji na stališču, da se da cerkvam popolna avtonomija za upravo materielne imovine in popolno skrb za vzdrževanje cerkva in cerkvenega osebja. Sploh namerava vlada sedaj posvečati poleg gospodarski zakonodaji prav posebno pažnjo učnim in verskim ureditvam naše države.

Vojvoda Stepanović — umrl.

V Čačku je umrl vojvoda Stepanović, eden izmed glavnih voditeljev srbske vojske v svetovni vojni. Stepanović je bil tudi po vojni markantna osebnost, na katero so se obrnile oči Belgrada, kadar je bila situacija težka.

Sunić obsojen.

Sunić Josip, ki je lansko leto v avgustu umoril v Zagrebu belgrajskega novinarja V. Ristovića, je bil obsojen na 15 let težke ječe. Umor Ristovića in ječo Sunića je rodila politična zaigranost. Slovensko delavstvo pa ni po 6. januarju rešeno le političnih strank, ampak tudi strankarske mentalitete se vedno bolj otreša. In tako je prav.

Po svetu.

Krvav 1. maj v Berlinu. Po vseh evropskih državah razen Avstrije so bile hrupne proslave 1. maja prepovedane. Vlade vseh držav so imele 1. maja svojo policijo v največji pripravljenosti. V Parizu so aretirali menda nekaj tisoč ljudi. Tu v Nemčiji, kjer so na vladi socialisti, so se imela vršiti zborovanja samo v zaprtih prostorih. Na Berlin so se pa vrgli komunisti. Prišlo je do pravcati bitk. Mrtvih je okoli 25, težko ranjenih okoli 100. Komunisti so bili oboroženi celo s strojnimi in so gradili po ulicah barikade. Policija je morala nastopiti z oklopnimi avtomobili. Boji so se vršili po nekih delih mesta par dni. Zmagala je seveda policija. Skoro gotovo je boje organizirala boljševiška internacionala. Policija je aretirala boljševiškega agenta, ki je organiziral napade. Komunistična bojna organizacija »Frontkämpfer« je razpuščena. Komunisti zelo agitirajo za generalno stavko, kar pa delavstvo v veliki večini odklanja. Vrše se obširne preiskave. Na tak način proletarijat ne bo nikdar dosegel svojega cilja!

Nova vlada v Avstriji. Po dolgo trajajoči krizi so v Nemški Avstriji vendar sestavili vlado. Kancler je dr. Streeruwitz. Za vlado je glasovalo 89 poslancev proti pa 59 (soc. demokrati), 17 je pa bilo odsotnih (od teh 12 soc. dem.). Vlada je podala deklaracijo, v kateri naglašala, da se bo vrgla predvsem na ureditev gospodarstva. Obljublja tudi napredno socialno politiko in polno vpoštevanje delavstva in njegovih zahtev. Socialni demokrati so se izjavili pripravljenim v stvareh, ki ne nasprotujejo njihovem programu, podpirati vlado. — Kakor se vidi, so soc. demokrati precej popustili, na drugi strani se je pa tudi na desnici precej uvaževal nasvet dr. Seipla, da je potreben korak na levo.

V vsako hišo „Delavska Pravica“!

Jugoslovanska strokovna zveza.

VSEM SKUPINAM IN ZVEZAM!

Načelstvo JSZ je sklenilo v seji dne 3. aprila 1929, da se bo vršil **občni zbor Jugoslovanske strokovne zveze v nedeljo 26. maja ob 9 dopoldne** v dvorani Delavske zbornice v Ljubljani.

Dnevni red:

1. Odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročila načelstva: a) blagajnika, b) tajnika, c) načelnika.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1928/29.
4. Poročilo nadzorstva.
5. Razgovor.
6. Volitev novega načelstva in nadzorstva.
7. Predlogi in sklepi.
8. Razno.

Skupine in zveze se pozivljajo, da pošljejo na občni zbor v smislu §§ 25. in 26. pravil Jug. strok. zveze svoje zastopnike polnoštevilno.

Morebitni predlogi in prizivi se morajo poslati načelstvu JSZ najmanj deset dni pred občnim zborom.

Polovična vožnja za vse vlake razen S. O. E. je dovoljena za dneve od 24. do 28. maja.

Naj živi borba!

Ljubljana, dne 1. maja 1929.

Za načelstvo Jug. strok. zveze:

Načelnik:

Srečko Žumer s. r.

Tajnik:

Vilko Pitako s. r.

Zasebni nameščenci

Sestanek strokovne skupine priv. in trgov. nameščenecv se bo vršil v torek 14. maja v prostorih JSZ ob 8 zvečer. Na sporedu je idejni referat, nato pa sklepanje o izpeljavi nameščenecv posejilno-kreditne zadruga. Točno! — Pri stanovskih tovariših poagitirajte za našo organizacijo. — Člani, ki še niso poravnali članarine, naj to čimprej store. Zahtevajte položnice! Odbor vabi člane, da se udeležijo naših delavskih taborov, ki se vrše to poletje, in sicer pri Svetem Joštu, na gori Oljki, na Kumu itd., kot bo še priobčila »Del. Pravica«. Na taborih se najbolje spoznamo duševni in ročni proletarci.

Lesno delavstvo.

Sv. Lovrenc na Pohorju. V nedeljo 5. t. m. je imela naša skupina sestanek. Mnogo tovarišev je manjkalo. Imeli smo v pretresu vse naše zadeve.

Pred kratkim smo stavili na podjet-

nika zahtevo, naj se nam zvišajo plače. Toda pravi, da ni mogoče, ker lesa ne more prodati. Gola laž. Samo od nas se izvozi tedensko do 10 vagonov. Drugih žag pri tem sploh ne vpoštevamo. In naše plače. — Vsi smo raztrgani in razcapani, vsepovsod zadolženi. Pri 13 urnem delu in še več zaslužimo cel mesec 600 do 700 Din. Pa živi, če moreš. Les je za 100 Din pri m² dražji kakor pred letom, plače so pa danes še vedno iste. Pri gotovih delih se ponuja celo manj. Hočeš ali nočeš, vzeti moraš, sicer pride drugi. So mali bajtarji, kateri delajo za vsako ceno na škodo sebi in vsemu delavstvu. Tovariši, vsi v organizacijo! Največja nesramnost je, da se celo trdi o nas, da smo sami lenuhi in pijanci. Kdo je potem tisti, ki vsa ta ogromna dela izvrši, ali ne delavec, kateri pol zastoj cel dan dela kot živina. Imamo podjetnike, ki pravijo, da so katoličani. Ne vemo, kako le-ti pojmujejo besede v evangeliju: »Vsako delo je vredno svojega plačila in gorje tistemu, ki s svojimi delavei krivično ravna in jim pritrjuje plačilo.«

Fantje in možje. Naša beseda je jasna in odkrita. Samo močna strokovna organizacija je naš rešitelj! Za pošteno delo hočemo tudi pošteno plačilo! — Delu slava, čast, oblast! — Lesni delavec.

Maribor. Ekspoziturna pisarna JSZ v Mariboru se je s 1. majem preselila v nove prostore na Koroški cesti št. 1. Uradne ure so kakor navadno: od 8 do 12 dop. in od 3 do 6 pop; ob nedeljah in praznikih od 9 do 11 dop. Vsi člani se na to opozarjajo.

Krekova mladina.

Centrala. Občni zbor Centrala se bo vršil 2. junija 1929 ob 10 dopoldne v Delavski zbornici. Dnevni red glasom okrožnice. Javite delegate. — **Centrala.**

Moste. Naša podružnica se živahno razvija kljub raznim težkočam. Odkar smo izrinjeni iz »Ljudskega doma«, katerega je gradilo tudi naše delavstvo, smo bili primorani nastaniti se pri naših tovariših članih. Fantovski sestanki se vršijo vsak petek pri tov. Jakobu Križaju v Mostah, dekliški pa redno vsak torek pri tov. J. Keršiču v Novem Vodmatu.

Pridobivaj novih članov za Jugoslovansko strok. zvezo!

Porodniške podpore

Svojkam zavarovanih članov OUZD.

Zakon o zavarovanju delavcev nudi ob porodu pomoč ne samo zavarovanim članicam, temveč tudi svojkam zavarovanih članov. Zakon kot člane rodbine izrečno našteje: poročen ali neporočen zakonski drug, zakonski, nezakonski ali adoptirani otroci. Seveda je predpogoj, da dobi žena pri Okrožnem uradu zavarovanega moža pomoč za slučaj bolezni ali porodu ta, da živi z možem v skupnem gospodinjstvu in da sama nima lastnih dohodkov. Zato nimajo do takih podpor pravice žene, ki same opravljajo kak posel, ki daje sam zadosten dohodek za preživljanje (trgovke, gostilničarke itd.).

Zakon daje svojcem zavarovanih članov ob porodu pravico do sledečih dajatev: brezplačno babiško pomoč in zdravljenje, dečjo opremo ter posebno podporo v dnevnem znesku po 1,50 Din, do katere ima pravico žena zavarovanega člana 4 tedne pred porodom in 4 tedne po porodu.

Stroške za pomoč babice povrne urad le takrat, kadar je bila k porodu klicana izprašana babica, ki ima oblastveno pravico za babiško prakso. Izvzeti bi bilo tu mogoče samo slučaj, da je bila pomoč nujno potrebna in da izprašana babica ni bilo mogoče pravočasno klicati k porodu. Ako je bilo v takem zelo nujnem slučaju nudena uspešna pomoč je mogoče izjemoma povrniti tudi take stroške. Okrožni urad povrne stroške za babico po predložitvi računa. Račun ima predložiti uradu babica, kateri zavarovani član potrdi, da je v resnici nudila pomoč ob porodu in koliko dni. Od članov nima babica pravice zahtevati nikakega povračila stroškov.

Brez babiške pomoči in morebitnega zdravljenja dobe članice urada kakor tudi žene zavarovanih članov za porod potrebni obvezilni material (vato, lizol itd.), da se na ta način omogoči higieničen porod. Vse te potrebščine se dobe pri pristojni ekspozituri urada na podlagi zdravniškega recepta.

Žene zavarovanih članov imajo po zakonu dalje pravico do dečje opreme. Ta pa se ne daje v naravi, temveč določa zakon, da znaša ta podpora v denarju 14 kratni znesek zavarovane mezd. Ako n. pr. zasluži mož dnevno 24 dinarjev in je uvrščen v 7 mezni razred, znaša podpora ob porodu 280 Din. Član se mora za izplačilo te podpore pri ekspozituri izkazati s potrdilom babice, da se je rodilo živo dete. Samo za živo rojeno dete se izplača dečja oprema; smatra pa se dete za živo rojeno, ako je živelo najmanj dva dni. Potrdilo babice

mora podpisati tudi pristojni župni urad. Da nimajo zavarovani člani raznih sitnosti je priporočljivo, da si pravočasno preskrbe pri ekspoziturah urada predpisane tiskovine, katere je točno izpolniti ter predložiti po treh dneh ekspozituri urada.

Porodnine, kakor jo dobivajo zavarovane članice, žene zavarovanih članov ne dobe. Pač pa imajo pravico do posebne podpore 10,50 Din tedensko in sicer za 8 tednov. Ta podpora se plačuje skupno v dvakratnih obrokih po štiri tedne za nazaj.

V slučaju, da je pri porodu nujno potrebna zdravniška pomoč, ima član pravico klicati na dom tudi zdravnika. Stroške za obisk povrne zdravniku urad, potrebno je zdravniku predložiti le potrdilo delodajaleca, da je mož v resnici zavarovan. Tudi stroške za bolnico plača urad, toda svoji zavarovanih članov se morejo zdraviti v bolnici bodisi ob porodu, bodisi radi kake bolezni na račun urada samo 28 dni.

Kdor upošteva našeta navodila, ne bo imel sitnosti in bo po zakonu določene podpore v redu lahko prejel.

Ustavljen rudniški obrat.

Prevalje-Leše, 2. maja.

Ravnateljstvo premogovnika Leše je razglasilo 26. aprila, da se delo in obratovanje v rovu Barbara do nadaljnjega ustavi, ker se je rov zasul. Delo je izgubilo okoli 50 delavcev in sicer je bilo odpuščenih 42 moških in pa 12 ženskih moči, 6 starejših delavcev pa je bilo poslanih na dopust. To je razglas ravnateljstva.

Da je prišlo do tega, se povdarja, da je vzrok ta, ker so zaloge premoža v starem rovu izčrpane in se ga ne izplača več vzdrževati. Delavstvo pa je tudi mišljenja, da podjetje nima v obratnem vodstvu sposobnega strokovnjaka. Sicer se je pričelo z delom v novem rovu Gustav, vendar bo še dolgo trajalo, da se bodo mogli odpuščenci tu zaposliti.

Da se dobi delo za odpuščene, v okolici Prevalj, je sklicala Delavska zbornica v Ljubljani na iniciativo strokovnih organizacij za 1. maja v Prevaljah razpravo. Povabljeni so: rudarsko glavarstvo, komisar mariborske oblasti ne samouprave, ravnateljstvo rudnika grofa Wenkel, županstvo občine prevaljske in delavski zastopniki. Od strani delavstva bo stavljen predlog, da se cesta iz Prevalj v Črno, ki je v silno slabem stanju temeljito popravi, pri čemer naj se zaposli vse odpuščene rudarske delavce. Cesta je v upravi oblasti mari-

Atom:

Delo je temelj zasebne lastnine

(Delavska okrožnica Leona XIII.)

14. Ker pa je Bog zemljo izročil vesoljnemu človeškemu rodu v rabo in uživanje, to seveda nikakor ne more nasprotovati zasebni lastnini. Bog je namreč dal človeškemu rodu zemljo v občno korist, ne kakor da bi hotel, naj vsi skupno nad njo gospodujejo, ampak zato ker ni nikomur določil nobenega njenega dela v last. Določitev zasebne lasti je prepustil človeški delavnosti in uredbam narodov.

15. Sicer pa naj si bo kakorkoli zemlja med zasebnike razdeljena, ona ne neha služiti splošni koristi vseh, ker nikogar ni med smrtniki, ki ne bi živel od tega, kar donajajo polja. Kateri nimajo premoženja, ga nadomeste z delom, tako da resnično lahko trdimo, da vsa osnova oskrbovanja življenja in kulture temelji v delu, bodisi, da kdo obdeluje lastno zemljo, bodisi da izvršuje kako trudapolno obrt, za kar slednjič dobi plačilo le iz mnogovrstnega sadu zemlje in ga z njim zamenja.

16. Iz tega zopet sledi, da je zasebna lastnina popolnoma v skladu z naravo. One stvari namreč, ki so potrebne, da si ohranimo življenje in zlasti da ga spopolnimo, nam sicer rodi zemlja v veliko dorežljivostjo, vendar bi ne mogla roditi sama iz sebe brez človekovega obdelovanja in skrbi. Ker pa človek ko pridobiva naravne dobrine, uporablja dušno delavnost in telesno silo, uprav s tem sebi pridruži oni del telesne narave, ki ga je sam obdelal, v katerega je takorekoč vtisnil nekaj obris svoje osebe, tako da mora biti povsem pravilno, da poseduje oni del kot svojo last in da na noben način nihče ne sme kršiti njegove pravice.

17. Moč teh dokazov je tako očitna, da se nam čudno zdi, kako da se nekateri z njimi ne strinjajo in da skušajo spraviti v veljavo zastarele

nazore. Ti sicer prepuščajo zasebnemu človeku rabo zemlje in razne zemljiške pridelke, toda povsem taje, da bi imel pravico posedovati kot gospodar zemljo, na kateri je zidal, ali zemljišče, ki ga je obdelal. Ne vidijo pa, da s tem, ko to taje, človeka ogoljufajo za dobrine, ki jih je s svojim delom pridobil. Zemljišče namreč, obdelano s spretno roko obdelovalca, je zelo spremenilo svoje lice, preje gozdno prinaša sadove, preje nerodovito je postalo rodovitno. Delo pa, vsled katerega je postalo boljše, je tako zvezano z zemljo in povsem z njo spojeno, da se večji del napora na noben način ne da od zemlje ločiti. Ali bo trpela pravičnost, da bi se kdorkoli tega polastil in ono užival, na čemur je drugi delal v potu svojega obraza? Kakor učinki slede vzroku, od katerega so povzročeni, tako je pravično da sad dela spada tistim, ki so delali. Po pravici zato vesoljni človeški rod, skrbno molječ naravo, neoziraje se na nazore maloštevilnih, ki se s tem ne strinjajo, najde temelj delitve dobrin in zasebno lastnino v zakonu narave same. In ker se to najbolj strinja s človeško naravo ter urejenim in mirnim sožitjem, zato je isto (zasebno lastnino) posoetil z izkušnjo vseh stoletij.

S temi besedami je veliki papež obsodil ono usodno zmoto modernega časa, ki je povzročila velikanski prepad med človeštvom, ki zija med posedujočimi na eni strani in med neposedujočimi, takozvanimi proletarci na drugi strani. Gre tu za vprašanje kdo je tisti, ki nese, to je, ki množi vrednosti, delo ali kapital. Današnji svet odgovarja: Kapital nese in kapital seve ima pravico do vrednosti, ki jih donaja. Papež Leon XIII. pa pravi: »Resnično lahko trdimo, da vsa osnova oskrbovanja življenja in kulture temelji v delu (15). One stvari namreč, ki so potrebne, da si ohranimo življenje in zlasti, da ga spopolnimo, nam sicer rodi zemlja z veliko dorežljivostjo, vendar bi ne mogla roditi sama iz sebe brez človekovega obdelovanja in skrbi (16). Kakor učinki slede vzroku, od katerega so povzročeni, tako je pravično, da sad dela spada

tistim, ki so delali (17). In to je tudi povsem logično. Če obdelujem kamen, tako da postane poraben za zidanje ali tlakovanje, si ne pridobim lastnine do snovi kamna, pač pa do njegove oblike. Če je bil kamen prej moj, je seveda celokupna vrednost obdelanega kamna prešla v mojo last; če je bil pa kamen koga drugega in če hoče dotični imeti snov obenem z novo obliko, tedaj mi more obliko odkupiti. Če pa hočem jaz imeti obliko obenem s snovjo, moram pač jaz snov odkupiti. Če jih je več udeleženi pri oblikovanju, morajo pač le-ti dohodek med seboj deliti primerno delu vsakega pomočnika. V tej obliki je stvar jasna, v zamotanem ustroju sedanje družbe je zadeva sicer težja, nikakor pa ni neizvršljiva.¹⁵

Z drugimi besedami: Dokler je človek gospodar in delavec, ki sam dela, tako dolgo je kapital (v našem slučaju kamen, ki je za obdelati) le sredstvo in nič več, tako dolgo ne moremo govoriti o kapitalizmu. Ko pa ima delavec le delavno moč, a so produktivna sredstva last drugega, podjetnika, tedaj se začne govor o ločitvi dela in kapitala, začne se kapitalizem. Potrebna sta oba, delo in kapital. — človek namreč ne more iz nič ustvarjati. — zato mora imeti stvarino, ki jo obdeluje ali izdeluje, imeti mora orodje, ker brez njega bi bilo človeško delo kaj težko in nepopolno. Tu nastane vprašanje: Kdo je tisti, ki nese in od odgovora na to vprašanje je odvisno lahko rečemo vse delavsko vprašanje današnjih dni. Zmotno je zgoraj omenjeno načelo sodobnega sveta in zmotne tudi vse posledice, ki iz njega izhajajo. Pravilno, edino pravilno je načelo, ki ga poudarja Leon XIII. in ki se glasi: Delo je, ki nese, to je množi vrednosti in s tem tudi kapital. Kapital sam na sebi je nerodovit, enako kakor je delo brez kapitala nemogoče, ker človek ne more iz nič ustvarjati. Nadvrednosti torej ne proizvajajo surovine ali stroji, živina ali drevje, zemljišče ali vodne sile ampak delo. In čim prej bo v vseh svojih posledicah uveljavljeno v to načelo, tem preje bo rešeno delavsko-socialno vprašanje.¹⁶

borske. Delavstvo pričakuje, da bo ta predlog pri merodajnih činiteljih našel pritriljen odziv. Na tak način bi bilo rešenih čez 300 ljudi najslabše bede, kajti vedeti moramo, da žive rudarji v lešah le iz rok v usta in da nima nihče prihrankov niti 100 Din.

Ze skoro celo stoletje obratuje rudnik grofa Henkela v Lešah, skoro celo stoletje že ustvarjajo leški rudarji lastniku rudnika milijonske profite. Delavstvo je za to svoje delo bilo vseskozi beraško plačano in so tudi danes plače v tem premožovniku izmed vseh najnižje. Stanovati mora po smradljivih luknjah, slabših kot za pse, je lačno in sestradano in razcapano. Končno pa ga vrže kapitalist za to njegovo pasje zvesto službo še na cesto. Taka je usoda proletarja.

Tedenske novice.

1. maj. O prvem maju so pisali meščanski listi zelo čudno. Z vidno tendenco se je tudi pisalo, da se je skoro v vseh tovarnah in obratih delalo. Res pa je, da je ta dan vsa velika industrija v Sloveniji počivala. Praznovalo se je celo po tovarnah, kjer se je pretekla leta delalo. Delavstva sicer ni bilo videti na cestah in po manifestacijah, pač pa je na svojih domovih obhajalo svoj praznik.

Za šefa Javne borze dela v Ljubljani je bil pri zadnji seji Upravnega odbora te institucije izbran tov. France Žužek, ki je v zadnjem času že vodil šefovske posle za pok. g. Lehpaerjem. Tovarišu Žužku k temu povišanju najiskrenejšo čestitamo in mu želimo na njegovem težkem mestu obilo uspeha!

Delavski dnevi v Mariboru. V »Slovincu« z dne 30. aprila t. l. piše dopisnik v članku »Jubilej prosvetnega dela« med drugim tudi sledeče: »Pod vodstvom dr. J. Hohnjeca so se vršili avgusta meseca 1924 mladinski dnevi v Mariboru, katerih se je udeležilo skupno preko 16.000 slovenskih fantov in deklet. Naslednjega leta so sledili v dneh 7.—9. septembra z velikim uspehom delavski dnevi, 13.—15. avgusta 1926 pa kmetski dnevi. V obdrevski prestolici so se ob teh mogočnih zborih slovenske mladine in slovenskih stanov polagali čvrsti in novi temelji slovenske mladinske katoliške izobrazbe ter skupnostnega stanovskega življenja.«

K temu ugotavljamo, da so to le lepo napisane besede brez stvarne podlage in čisto navadno potvarjanje dejstev. Mi ugotavljamo za delavske dni, da se niso vršili pod vodstvom g. dr. Hohnjeca, ampak pod vodstvom našega člana Andreja Semeniča, o čemer se vsakdo lahko prepriča v knjižici »Delu slava — delu čast«, ki jo je izdala mariborska Prosvetna zveza.

Izseljenci v februarju. V tem mesecu se je izselilo iz naše države v prekomorske kraje 1145 oseb, to je 574 manj kot istega meseca preteklega leta. Izseljevanje tedaj pada. Največ se jih je izselilo iz Hrvatske in Slavonije: 314. Nato slede: Vojvodina 310, Dalmacija 300, Slovenija 196, Bosna in Hercegovina 66, Srbija 47, Črna gora 12.

Pri borzi dela v Ljubljani je delo na razpolago: 5 kmečkim hlapcem, 29 gozd. delavcem, 6 navadnim delavcem, 11 železostugarjem, 1 stroj. ključavničarju, 2 elektricarjem, 1 kurjaču, 2 mizarjem, 2 rezbarjem, 2 tkalcem, 1 bakrokotlarju, 8 krojačem, 43 zidarjem, 4 fasad. zidarjem, 31 tesarjem, 2 soboslikarjem, 2 pomož. delavcem, 1 bolniškemu strožniku, 7 vajencem. — Zenskam: 1 stenotipistinja, 1 tamburirarica, 3 delavkam, 2 mlajšim natakarcam, 2 vajenkam.

Pri borzi dela v Celju je delo na razpolago: 37 hlapcem, 10 oglarjem, 10 gozdnim delavcem, 69 šumskim delavcem za Slavonijo, 20 rudarjem, 6 kamnosekom, 50 kamnosekom za granitne kocke v Hercegovino, 4 kovačem, 11 ključavničarjem, 2 kleparjema, 12 mizarjem, 1 krojaču, 1 peku, 1 hotel. slugi, 2 pikolova, 11 tesarjem, 1 trgov. slugi, 23 delavcem, 1 kočijažu, 32 vajencem. Zenskam: 39 deklam, 1 frizerki, 1 perici, 4 natakarcam, 3 kotel. kuharicam, 4 hotel. sobaricam, 1 raznašalki kruha, 47 kuharicam, sobaricam in služkinjam, 2 pis. močem, 2 vajenkama.

Premoderna delavska zakonodaja. Kmalu po 6. januarju so naši gospodarski krogi dvigali glave in govorili, da je naša delavska zakonodaja premoderna. Naša delavska zakonodaja premoderna? Kot primer moderne delav-

ske zakonodaje hočemo navesti delavski zakon tam iz daljnega vzhoda. Kitajsko in njene prebivalce mi bore malo poznamo. V zgodovinskih knjigah se nam predstavlja kitajski narod kot sivolas starček, ki gleda nazaj na svojo par tisočletij staro kulturo. V najnovejšem času pa se ta narod probuja, postaja moderen. Pa ne samo moderen, celo socialistično misleč postaja, kar nam dokazuje novi kitajski tovarniški zakon. Po tem zakonu je mladino pod 14 leti prepovedano jemati v tovarne; uzakonjen je osem- ali kvečjemu deseturni delavnik; žene so od nočnega dela (od 10 zvečer do 6 zjutraj) izključene. Zakon govori dalje o odpustitvah iz službe, o zdravstvenih napravah itd. in o razdelitvi čistega dobička po sledečem ključu: 10 odstotkov dobi vodstvo in uradništvo, 45 odstotkov akcionarji in 45 odstotkov delavstvo. Na Kitajskem torej socializacija podjetij! Kako bi kričali naši gospodarski krogi, če bi prišlo kaj podobnega v našo delavsko zakonodajo! Pa od tega smo še daleč, daleč...

A. J. Cook¹:

Moje življenjske izkušnje.

Pod tem naslovom je tajnik največje strokovne organizacije na Angleškem A. J. Cook v velikem angleškem listu objavil zanimiv članek. Dasi je Cook mož, o katerem se danes na Angleškem in tudi drugod mnogo govori, posebno v delavskih krogih, vendar je zelo malo znanega o njem in njegovi preteklosti.

Tako-le piše Cook:
Življenje je bilo zame vedno borba, borba, ki je pričela v moji otroški dobi in se nadaljuje do današnjega dne.

Moja prva zaposlenost je bila pastirska služba na neki farmi, kmalu pa sem postal »hlapec«. Poljsko delo mi ni posebno ugajalo in bil sem še takorekoč »poba«, ko sem prišel v premožovni revir za delom. Rudar je imel v onih dneh boljšo plačo kot pa delavec na polju. Danes ni med njima skoraj nobene razlike, kajti oba sta enako slabo plačana. Na papirju seveda stoji, da prejema rudar več, dejansko pa je poljski delavec skoraj na boljšem.

Enoindvajset let sem kopal premog v podzemskih rovih ter spoznaval življenje, kakršno v resnici je. In ni mi žal, da sem krenil na to pot. Pomilovalen nasmeh se mi izvabi, kadar slišim tu ali tam govoriti o življenju in doživljajih. Pri tem imajo seveda v mislih nočna zabavišča, bare, pijančevanje, ali pa filozofirajo budalosti, ki so jih povzeli po kakem šundu.

Vzemimo dva mladeniča, eden rojen »s srebrno žlico v ustih«, drugi pa je pravkar dovršil svoje študije, prišel je z univerze in ima o življenju ravno toliko pojma, kot njegov pes o matematiki. Drugi pa je že od otroških let okušal grenak kruh, ki si ga je služil s trdim delom svojih rok. Morda ima tudi že ženo in deco, za katero je dolžan skrbeti. Ze davno je spoznal, kaj pomeni beseda glad; stradal je, ko je premožovnik počival, ko ni bilo naročil, ko je vladala splošna brezposelnost, ali pa ob stavki. Vedno pa je vztrajal v borbi, kljub temu, da morda doma v omari ni bilo skorje kruha in so bili stavkovni fondii že davno izčrpani. Morda je v otroški dobi videl nekega dne kratek sprevod, ki se je ustavil pred vratmi njegove matere, v sobo pa so molčeči možje prenesli vse, kar je ostalo od rovov ponesrečenega očeta. In videl je, kako je med tem, ko je oče še ležal na mrtvaškem odru, mati pripravljala jed, ki jo bo vzel seboj njegov starejši brat, ko bo šel zvečer v podzemeljske rove. Kmalu, prav kmalu, pa je tudi on moral v rudnik.

Kdo teh dveh mladeničev ima več življenjske izkušnje, ni težko uganiti. In takšno je življenje v splošnem po premožovnih revirjih britanske države. Taki in slični utisi ostanejo za vse življenje neizbrisni. Mnogo sem se naučil v 21 letih pod zemljo, še več pa, ko sem postal odgovorni funkcionar največje strokovne organizacije na svetu, Trade Union.

Velika večina mojih rojakov se je leta 1926., ko je delo popolnoma počivalo skoraj v vseh revirjih, zgražala, ker so se rudarji borili za ohranitev

¹ Izgovori: Kuk.

sedemurnega delavnika in povprečno plačo 50 in pol šilinga tedensko (679 dinarjev, kar za angleške razmere ni mnogo). Na drugi strani pa so bili zopet mnogi in seveda, jaz med njimi, ki so trdili in še trdijo, da naj nihče ne ima preveč, dokler je še kdo, ki ima premalo. Dejstvo ostane, da sleherni zemljan skuša ohraniti, kar je njegovega in če mogoče to še pomnožiti. Življenje je borba in zmagata gre močnemu. To je zakon, katerega delavec zgodaj spozna in baš zato je Trade Unionist strokovno organiziran. Zaveda se, da je slaboten tako dolgo, dokler je sam, močan pa v skupnosti. Življenje je borba. Zato je zdravje najdragocenejša aktiva, ki jo more človek imeti. Delavec slabotnega zdravja ne more tekmovati z močnejšimi tovariši. Tudi pogum je za proletarja velike važnosti. Pogumno se mora zoperstaviti z legalnimi sredstvi onim, ki ga skušajo podjarmiti. V vsakem slučaju mora imeti dovolj poguma za bodočnost, sicer je izgubljen. Človek, ki ima bojazen pred svojim lastnim mnenjem, tak ni zmožen za voditelja drugim.

Življenje me je naučilo, da je potrebno biti vljuden, obenem pa tudi pogumen, ako hočeš uspeti. Toda, med tem ko je potrebna mehka rokavica, ne smeš pozabiti na železno roko.

Paradokso se čuje, a je resnično, da nove iznajdbe in napredek v industriji in drugje množe človeško gorje, mseto da bi ga blažili in lajšali. Veda, katera tira ljudi na cesto, jih napravi brezposelne, je brezčutna veda. Tak napredek je le napredovanje v — prepad.

Nisem nasprotnik vede in stroja, hočem pa, da bi bilo to dvoje človeku v blagor, a ne v pogibelj.

Najbridkejša izkušnja mojega življenja je, da je razvoj novih virov bogastva navadno spremljan od siromaštva. Bada gre roko v roki z iznajdbo. Zavedati se moramo, da smo vsi ustvarjeni po božji podobi in da smo vsi upravičeni do zadovoljnega življenja, pa naj si bo potem rudar ali pa milijonar. Življenje bi bilo srečnejše tudi za milijonarja, ako bi se vsi tega zavedali in tudi po tem ravnali.

Tako Cook.

Gospodarstvo in delovni čas.

Nasprotstvo gospodarskih ali prav za prav kapitalističnih krogov v naši državi napram delavski zaščitni zakonodaji obstoji tudi radi tako zvanega delovnega časa. Zakon o zaščiti delavcev predpisuje 8—10 urni delovni čas. Kakor vse važne določbe tega zakona, tako je tudi delovni čas le bolj na papirju.

Statistika delovnega časa — in ta pove najbolj po pravici — potrjuje našo trditev.

Po podatkih Delavske zbornice v Novem Sadu velja v Vojvodini sledeči delovni čas v urah:

Stroka:	1924	1927
Kovači	12	11
Kolarji	10½	11½
Kleparji	10½	10
Ključavničarji, mehaniki	10½	10
Mizarji	10¼	9¼
Krojači	11	10
Tiskarji	8¼	8¼
Brivci	12	11¼
Strojarji	12	12½
Stavbinski delavci	10¼	10¼
Delavci in nameščenci v trgovinah	10¼	11
mlinih	10¼	10¼
tovarnah	10¼	9¼

Srbija nam nudi sledečo sliko:

Stroka:	Povprečni del. čas leta				
	1914	1925	1926	1927	1928
Kovinska	11¼	11	10¼	10	9¼
lesna	11	9¼	9¼	9	9
usnjarska	11¼	10¼	10	10	10
oblačilna	11	10	10	10	10¼
stavbinska	13	11¼	11¼	11¼	11¼
trgovinska	13	13¼	12	12¼	11¼
tiskarska	9¼	9¼	10	8¼	8¼
hoteli	14	14¼	14¼	14¼	13¼
živilska	14	12¼	12	13	13

Pa bo kdo trdil, da je v Sloveniji boljše. Ne trdimo, da ni, vsaj deloma. V splošnem je pa zlasti v obrti in manjši industriji isti delovni čas, kakor po ostalih delih države.

Navedena statistika je poučna zlasti v enem oziru: Delovni čas v obrti in industriji ni rezultat socialne zaščitne zakonodaje, ampak rezultat borbe med delodajalci in delojemalci. Radi tega je bil krajši delovni čas že pred zakonom o zaščiti delavcev v onih strokah, v katerih je bilo delo organizirano. Ko je stopil v veljavo ta zakon, se je mogel uveljaviti z ozirom na delovni čas zopet le v tistih podjetjih, v katerih je delavstvo organizirano.

To dejstvo naj bi služilo delavstvu kot kompas, in mu odprlo oči. Boljša in lepša bodočnost za delavstvo gre edino preko strokovnih organizacij.

Dobro je, da izpregovorimo besedo tudi o neumestni, pa stalni zahtevi gospodarskih krogov po daljšem delovnem času. Njihovo geslo je, »čim daljši delovni čas tem višja produkcija«.

Kaj pravijo k temu strokovnjaške ugotovitve? Higijenski muzej v Draždanih je preiskoval učinek enega delovnega dneva. Pričetek dela ob 7 zjutraj, konec s polurnim opoldanskim odmorom ob pol 6 popoldne. Delovno sposobnost delavčevega zjutraj ob 7, to je ob nastopu dela je označil z 90. Akcijska sila je stopnjevala do 8 zjutraj na 100. Na tej višini je ostala še do 9. Ob 10 je že padla na sposobnost ob nastopu v delo, to

je na 90. Ob 11 je znašala že 85, ob 12 pa 80.

Ob pol 1, to je po polurnem počitku, je delovna sposobnost zopet 90. Ob 1 95, ob 2 isotako 95. Potem pa prične silno padati. Ob 3 znaša le še 80, ob pol 4 75, ob 4 72, ob 5 68, ob pol 6 65.

Ako vzamemo za normalni delovni čas osemurnik, v našem slučaju ob 7 zjutraj do pol 4 popoldne, vidimo, da je storitev zelo odvisna od svežosti telesa. Ze pri normalnem delovnem času pade na koncu dela stvoritvena aktivnost. Naravnost katastrofalen je pa padec pri nadurnem delu.

In to je umljivo. Delavec ni namreč stroj, ki bi mogel producirati vedno isto količino. Nasprotno vpliva na produkcijo zelo telesno in duševno stanje. Menimo pa, da ni potrebno še posebej dokazovati, da upliva pretirani napori na delavca v obeh ozirih kvarno. Če je preobremenitev trajna, potem ne bo produciral delavec kljub dolgotrajnejšemu delovnemu času niti toliko, kolikor bi sicer pri normalni obremenitvi.

To velja zlasti za obrate, kjer je v pretežni večini ročno delo. Pri strojnem obratovanju odločuje namreč pri produkciji tudi hitrost stroja, pri ročnem delu pa zavisi intenzivnost in hitrost dela izključno od delavčeve svežosti. To pa ubija prekomerni delovni čas. Radi tega je silno pogrešno zlasti za male obrtnike, pa tudi za vso industrijo, ako hočejo zboljšati svoj položaj s podaljšanjem delovnega časa. Taka metoda pomeni prej katastrofo, kakor pa dvig gospodarstva.

Ze to dejstvo dokazuje, da je delavska zaščita nujno potrebna. Dolžnost države pa je, da je ne ohrani le v sedanjem obsegu, ampak da jo zgradi do največje potankosti.

Čez hribe in doline . . .

Maribor. Članek pod poglavjem »Čez hribe in doline« iz Maribora v predzadnji številki »Delavske Pravice« je dvignil mnogo prahu in najrazličnejših komentarjev. Trdi se celo, da hočemo s tem koga osebno žaliti in delati krivico. Nikakor ne! Javni delavci kakor tudi časopisje so v službi javnosti in morajo bičati nezdrave pojave in razmere današnje družbe, katera za delavstvo nima in noče imeti najmanjšega razumevanja. — Saj ni bil to edini slučaj, kateri se da kritizirati, še mnogo drugih je, kjer imajo seveda gg. socialisti ravnatako svoj delež.

Mestni avtobus in avto enega izmed gg. socialističnih svetnikov sta imela po domače rečeno karambol. Sodnijsko se je ugotovilo, da je bil kriv nesreče šofer tega socialističnega gospoda. Škoda je bila cenena na 30.000 Din, katero bi moral lastnik avta plačati mestni občini kot odškodnino za pokvarjeni avtobus. Toda kaj se je zgodilo? Zgoraj navedeni znesek so za polovico znižali in rekli, da je bil vsekakor nekaj kriv tudi mestni šofer. Zakaj to pišemo? Saj ni nobenemu nič mari, kaj delajo gospodje na magistratu. Res je tako. Ne vtikamo se prav dosti v te reči. Ali vendar, vsepovsod se poudarja, da delavstvo s svo-

jimi zahtevami pretirava in hoče uničiti občinska podjetja in upropastiti občino. Vseposvods skrajno štedenje in zopet štedenje. Seveda se štedi samo pri delavstvu, za one, ki so malo višje, štedenje ne velja.

Čudimo se samo delavstvu, ki socialistični demagogiji naseda, ne vidi pa, da ti ljudje rabijo maso samo za ulico in razno povorke. Samo delavec ne sme biti užaljen in naj vse tiho, mirno prenese, čeravno zasluži komaj za borni vsakdanji kruh.

Vrhnik. V Pollakovi tovarni na Vrhniki se še vedno slabo dela. Več delavcev je že od decembra na začasnem dopustu. Mnogo jih je pa obratno vodstvo prav zadnji čas zopet poslalo na dopust vsled pomanjkanja dela. V prejšnjih letih tega ni bilo. Srce se nam krči v prsih in roke nam tišče v pest vselej, kadar razmišljamo o usodi po kapitalizmu zaslužjenega delavstva.

Pred očmi imamo delavca, ki je celo življenje delal za druge, njemu so dali le toliko, da se je borno preživljal, dokler je imel moči, a ko mu vsled starosti ali bolezni opešajo, je izroččen največji bedi. Preživlja se s tem, kar mu dajo dobri ljudje, stanuje in umira pa v hlevih. O starostnem in onemoglostnem zavarovanju delavcev je pa vedno manja upanja, da bi se vsaj v doglednem času uresničila največja delavska želja. Tu vidimo dve najtemnejši točki delavskega življenja: nestalnost zaslužka in nepreskrbljenost za starost in onemoglost. Oglejmo si pa še enega, lahko rečemo pravega krvnika delavstva. Alkohol! Groze se mora človek stresti, ko čita, da se v eni sami občini izda letno od tri do štiri milijone za opojne pijače. Med tem je precej tudi težko prisluženih delavskih dinarjev. Delavec, ki ga je usužnila ta peklenska strast, prav nič ne pomisli na potrebe svoje družine in izda za opojne pijače dostikrat vse do zadnjega beliča.

Dr. France Debevec:

Kako se čuvamo jetike?

Siliti vsakega posameznika k sistemskemu čuvanju pred tuberkulozo in sploh pred različnimi boleznimi, pač ne moremo. Lahko pa vplivamo nanje z zakoni in predpisi, da vršijo obveznosti, ki so koristne splošnemu pospeševanju higijene, zdravja. Semkaj spadajo zavarovanje zoper bolezni, nezgode, pobijanje breposelnosti, pažnja na red in snago v obratih, prepoved uporabe mladostnih za delo, zakoni o stanovanjih, nadzorstvo glede rabe pitne vode, odstranjevanje nečistih snovi, zgraditev igrališč, parkov, telovadišč, prostorov za kopanje, solčenje itd.

Na takšne načine bolezni seveda ne bomo povsem spravili s sveta; veliki večini pa bo na ta način le omogočeno izogniti se prejakim in preštevilnim infekcijam. Čim manje bo število okuževalcev, tem manj bo novih bolezni in obolenj, tuberkuloza bo bolj in bolj postajala milejša šiba božja, ki ne bo več kosila toliko smrtnih žrtev.

Še nekaj je treba imeti na umu. Skušnja uči, da mnoge bolezni sčasoma nehajo biti le pretežno težkega značaja. Vsled mnogih prestanih obolenj je ta ali oni ljudski rod postal tekom stoletij odpornejši. Prirojena dispozicija ali nagnjenost n. pr. za tuberkulozo je tem večja, čim manjkrat je ta ali oni narod prišel v dotiko s to boleznijo. Prebivalci, ki bivajo samotno daleč od civiliziranega sveta, n. pr. nekje v osrednji Aziji, mnogo prej podležejo jetiki. Nadejati se smemo, da bo tuberkuloza tudi iz tega vzroka postajal manj kruta bolezen.

Popolna, trajna imuniteta ali odpornost napram jetiki ne obstoja. Preveč je življenjskih vplivov (revščina, druge bolezni, naporno delo, neredno življenje itd.), pa tudi nam še nepoznanih notra-

njih telesnih sprememb, ki pospešujejo razvoj te bolezni.

Učeni svet se mnogo in že dalje časa trudi, da iznajde cepivo ali sredstvo, ki bi v naprej usposobilo telo, da ne podleže kasnejšim okuženjem. Niso bili vsi napori na tem polju brezuspešni, vendar je to še veliko, veliko premalo. Seveda, tudi če bi se enkrat dobilo kakšno sredstvo, vendar znajmo, da bi nam popolne, trajne odpornosti tudi ono ne preskrbelo, pač pa bi število obolenj zelo zmanjšalo.

Razno.

V znamenju gospodarske krize. V lepem francoskem mestu Monce Carlu se nahaja velika moderna igralnica, kamor hodijo zapravljat kapitalisti vseh dežel težke milijone, izžete iz delavskih žuljev. Bilanca te igralnice izkazuje za leto 1928 nič manj kot 80 milijonov frankov ali nad dvesto milijonov dinarjev čistega dobička. En sam delničar te igralnice je prejel 56 milijonov dinarjev. Skoro prime človeka groza ob teh številkah osobito še, ker ti milijoni predstavljajo ravno toliko milijonov kosov kruha, ki je bil odtrgan od ust proletarskim družinam. Marsikateri kapitalist (tudi jugoslovanski) je pustil v Monte Carlu težke milijone, zato pa doma delavstvu reduciral plače z motivacijo, da podjetje takih bremen ne prenese. Če samo igralnica v Monte Carlu požre vsako leto nad dvesto milijonov dinarjev, potem se ne čudimo, če nastaja vedno večja beda in če primanjkuje sredstev za gospodarsko in socialno in kulturno povzdigo držav. Vse gre v znamenju krize.

»Toda ta papagaj se mi zdi pa zelo drag.« »Je že res« je odvrnil trgovec s ptiči. »Toda vzgojen je v gosposki hiši.« »Kako pa to veste?« »Tako, ker papagaj prične takoj govoriti, kakor hitro kdo poje.«

Zanimivosti.

Telepatija. Pred nedavnim je umrla na Koroškem gospa, ki je od pol 12 do 12 ponoči ležala v agoniji. Njen sin je bival daleč proč v tujem kraju. Istega večera ga je neka nevidna sila dvignila iz postelje isti čas, ko je njegova mati ležala v agoniji. Zmolil je nato vse molitvice, katere ga je naučila mati v zgodnji mladosti. Ob 12 se je zopet pomirjen vlegel v posteljo in zaspal. Pozneje je zvedel, da je istega večera umrla njegova mati.

Velikost človeških možganov. Kakor znano, so možgani sedež duševnega človeškega življenja. Povprečna teža moških možganov znaša 1343 gramov, ženskih pa 1256 g. So pa tudi izjeme v teži možganov. Tako so tehtali možgani znanega nemškega državnika 1807 g in ruskega pesnika Turgenjeva pa celo 2012 g.

Pred zastavljalnico ponoči. Uradnik: »Kaj pa hočete tukaj ob tej uri?« »V postelji bi rad, v postelji.« »Saj vendar ne stanujete tukaj.« »Vem, da ne, toda moja postelja imam tukaj.«

Stric na obisku: »No, no, Tonček, ali si vedno tako molčeč?« Tonček: »Ne. Ampak mama mi je obljubila dva dinarja, če ne bom nič povedal o tvoji pleši in tvojem rdečem nosu.«

Minka je vsak večer po molitvi dostavila prošnjo, da bi ji ljubi Bog dal bratca. Ko so bratca končno dobili, je zvečer molila: »Ljubi Bog, za enkrat imamo zadosti. Amen.«

Vrednost denarja. Za 100 nemških mark dobiš 1947.50 Din, za 100 avstrijskih šilingov 797.62 Din, za 1 dolar 56.60 Din, za 100 francoskih frankov 221.40 Din, za 100 češkoslovaških kron 168 Din, za 100 lir 297 Din.

Kako gospodarite najbolje? Kako se zaščitite najuspešneje? Kako si prihranite vsako leto 3% Vaših izdatkov?

ČE STE ČLAN IN OBENEM ODJEMALEC PRI

I. delavskem konzumnem društvu v Ljubljani r. z. z. o. z.

Pisarna: Kongresni trg št. 2

Ustanovljena 1895

Telefon 2255, 2855

ki ima danes preko 10.000 rednih članov in 29 prodajalen po vsej Sloveniji. Zadruga ima do danes sledeče oddelke: specerijski, kolonijalni, manufakturni in galanterijski in je vsled tega v stanu ugoditi vsem željam in potrebam svojih članov.

Iz vse svoje duše

René Bazin

Poslovenil Niko Kuret

XIV.

Bilo je koncem junija. Henrietta ni bila več videla Etienna. Nekoč pa je bil dejal stric Eloi: »Vrl dečko, ta Etienne Loutrel. Rad ga imam, ker je tako odločen. Ta bi se v vojski postavil. Pa zakonski mož bo, kot se spodobi. Kaj praviš, Henrietta?« Sklepala je po tem, da sta se mauvski ribič in stari vojak kje videla in da sta stopila v zvezo: eden je svoje tajnosti razodel, drugi jih je sprejel... Še bolj jo je prepričala o tem stričeva dobra volja: Ni več težil nad svojo roko; bil je vesel in je koval načrte kakor kdo, ki ima novo življenje pred sabo. Mar ni imel pred sabo vsega Henriettinega življenja, ki je podvajalo njegovo?

Delo pri gospe Clemenci se je krčilo dan za dnem. Nekega sobotnega večera je bila šla gospodična Reina k Mourieuxju, da nakupi potrebščin. Ko so dekleta odhajale iz delavnice, je Reina potegnila Henrietto k sebi v stran in ji rekla:

»Gospod Mourieux pravi, da pridite jutri zjutraj k njemu. Mogoče vas bi rad poročil?«

»On? Niti ure se nisem pogovarjala vsega skupaj z njim, odkar živim. Gospod Mourieux, dajte mi, prosim, deset metrov zlatih našivov.«

»Da, gospodična. To je vse.«

»O, in vendar vas ima zelo v časteh.«

Reina, ki je hodila z naglimi koraki na Henriettini strani pri kraju ulice vzdolž ob hišah, je dvignila k njej drobni, podolgasti svoj obraz in svoje oči, podobne očem svetnic s slik na steklu, svoje svetlo rjave oči, kakor dvoje kavinih zrn, ki se še nista spraznili, in dodala je:

»Kakor sploh vsi.«

Henrietta se je torej podala h gospodu Mourieuxju, ko so po mestu ure bile deset. Stanoval je v najbolj trgovskem in najbolj živahnem nantskem okraju v mali ulici, ki vodi navzdol na Place Royale. Trgovine so bile malo da ne zaprte. Njegova je bila zaprta samo napol, zakaj oknice so

zastirale običajno izložbo trgovine z našivi: umetne rože, peresa, oblike za klobuke. Vrata so bila ostala odprta in so tvorila črno odprtino v ulici. V notranjosti se je trgovina vedno bolj razširjala. Sprva je bila ozka, opremljena s predalniki, polnimi blaga vzdolž ob stenah in z dvema hrastovima prodajalnima mizama. Na dnu pa je bila široka in tam se je nahajala pisalna miza, omara in velika tabla iz kartona. Na njej so bili nalepljeni med razpetimi zelenimi vrvicami listki: »Službo dobe — službo iščejo gospodične uslužbenke iz modne stroke.«

Dolga leta že ni Mourieux zapuščal tesne svoje trgovine in sobe v ozadju. Nejasno je skozi okno vanjo prihajal dan, ki je padal v bližnje dvorišče. Našel si ga tu ob vsaki uri in vedno enakega, velikega, čokatega, košatih obrvi, s tenkimi in kratkimi brki, črnih in sivih las ki so od preče ob strani v skrbno počesanem zviku padali do desnega očesa. Bil je videti prostaški in oduren. Njegove močno udrte, zelo živahne oči so zrle vedno naravnost in zdelo se je, da zro v misli vsem, ki je z njimi govoril. Smatral bi ga spočetka za izobraženega neotesanca, ki živi ves za svoje posle in ki zna nadzorovati svoje tri prodajalce in svojega blagajnika. A mlada dekleta iz modne stroke so bila spoznala, da se skriva pod to skorjo upokojenega žandarja nad vse sočutno, nad vse širokogrudno in nad vse ponižno sree, kot bi ga težko kje dobil. Nasmehnil si se, ko si ga videl stalno obdanega od teh lepih deklet, ki so se po tihem pomenkemale z njim kje zadaj v trgovini, med tem ko je eden izmed uslužbencev meril trak ali vezal zavoje. Kot rahločutne poznavalko človeka so brž spoznale tajno gibalno njegove pozornosti. Tako so vedele po lastni izkušnji in iz izročila starejših, da jim izkazuje usluge iz samega veselja samo za to, da jim lahko ustreže, iz nekega naravnega nagiba, ki mu je bil tekom tridesetih let postal navada. Oboževale so ga. V pregledu je imel njihovo povpraševanje po službi, razmeščal jih je, jih priporočal gospodinjam, ki so se obračale nanj. Ne da bi bil vsiljiv, je često prodrl do tajnosti njihovega življenja, ki jih je vedno teže in laže priznati. Nikdar se iz njih ni norčeval. In to spoštovanje se je vseh toplo dojemalo.

Henrietta ga je malo poznala. Stopila je v njegovo trgovino. Na koncu zadaj je ob odprti omari, kjer so bile razpostavljene knjige v obrabljeni vezavi, ki jih je Mourieux izposojal svojim odjemalkam, zagledala trgovca, ki je sedel v svojem naslonjaču. Poleg knjižnice je stala vajenka Louisa. Mala je spuščeni rok in kuštravih las bila obrnjena proti omari in je gledala naslove.

»No, kakšno knjigo hočeš?« je vprašal Mourieux.

»Ne vem, gospod: Za nedeljo bi jo rada imela.«

»Hočeš kaj zgodovinskega? Potopis? Po-vesti?«

Opirala se je na desno nogo, ker je leva bila bolj otekla in jo je bolj gledala.

Iztegnila je roki v preprosti otroški kretnji in rekla:

»Ne vem: dajte mi knjigo, da se bom zjokala ob njej.«

Mourieux je vstal ter se pri tem oprl na desko v omari. Vzel je knjigo in jo ji dal. Louisa je v somraku odšla. Šepala je spotoma in pozdravila Henrietto. Oči so se ji nenadoma oveselile.

»Dober dan, gospodična Henrietta,« je dejal Mourieux. »Oprostite mi, da sem vas klical k sebi. Stežka grem ob nedeljah zdoma, saj vidite.«

»Sami ste krivi,« je dejala Henrietta in sedla poleg omare s knjigami, Mourieuxju nasproti, ki se je s težavo spustil spet v svoj naslonjač. »Knjižničarja se delate iz ljubezni do svojih odjemalk. Tega bi vam ne bilo treba.«

Mourieux je videl, da je v tem trenutku izginil v svetli odprtini vrat rob krila in konec pelerine Louisine, in je odgovoril:

»Dobro dekletce, ta vaša vajenka. Kako hočete, da bi doma ne ostajal. Če bi mene ne bilo tukaj, da ji knjige izbiram, bi šla v javne knjižnice, in tam dobi vsega mogočega... Gospodična Henrietta, govoriti moram z vami po naročilu gospe Lemariéjeve.«

Lemariéjevo ime je spremenilo Henriettino razpoloženje. Prvotna senca v njej je izginila.

»Tako?« je rekla. »Pa ne radi drugega klobuka?«

»Ne.«